1. 11. 2019

ID: 110164

Týrání svěřené osoby

Při posouzení, nakolik sankcionování v rámci jiného právního odvětví má povahu trestní sankce, jež je ukládána za týž trestný čin, za nějž je obviněný postihován prostředky trestního práva, se uplatní tzv. Engel kritéria (viz rozsudek ESLP ze dne Engel a další proti Nizozemí ze dne 8. 6. 1976, stížnosti č. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 a 5370/72), podle nichž určující je 1. právní kvalifikace jednání v daném státu, 2. povaha protiprávního jednání (posuzovaná z hlediska chráněného zájmu, z hlediska adresáta normy a z hlediska účelu sankce) a 3. intenzita jemu ukládané sankce (druhá dvě kritéria se uplatní jen v případě, že národní právo jednou chce dané jednání postihovat jako trestný čin a podruhé jako jiný delikt). Jednání naplňující znak týrání, které pachatel směřuje vůči různým osobám jako hmotným předmětům útoku žijícím s ním ve společném obydlí ve smyslu § 199 tr. zákoníku, z nichž jen některé jsou současně svěřenou osobou ve smyslu § 198 tr. zákoníku, a to jak přímo (např. uzavřením v jediné místnosti, nebo naopak nevpuštěním do bytu, výhružkami a nadávkami), tak i nepřímo (např. napadání jedné osoby je současně příkořím činěným druhé), je jediným skutkem.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 5 Tdo 551/2019-576, ze dne 29.5.2019)

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného A. Š., nar. XY v XY, trvale bytem XY, přechodně bytem XY, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 6 To 456/2018, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 33 T 28/2017, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. řádu se částečně zrušuje rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 6 To 456/2018, a to ve výroku uvedeném pod bodem II., jímž byl obviněný A. Š. podle § 226 písm. b) tr. řádu zproštěn obžaloby pro skutek, v němž byl spatřován trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších změn. Podle § 265k odst. 2 tr. řádu se zrušují také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Z odůvodnění:

I. Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. 33 T 28/2017, byl obviněný A. Š. uznán vinným za skutek pod bodem 1) zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), za skutek pod bodem 2) trestným činem týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákon“). Za uvedené trestné činy mu byl podle § 199 odst. 2 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání 2 let, který byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 let. Podle § 228 odst. 1 tr. řádu byla obviněnému uložena povinnost zaplatit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR na náhradu škody částku 5 746 Kč (se zbytkem svého nároku byla tato poškozená podle § 229 odst. 2 tr. řádu odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních) a poškozené S. Š., nar. XY, na náhradu škody částku ve výši 21 682 Kč. Tímto rozsudkem byl obviněný také zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) tr. řádu pro skutek blíže

popsaný ve výroku rozsudku pod bodem II., kterým měl spáchat trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a), b) tr. zákona.

2. Z podnětu odvolání obviněného A. Š. a státní zástupkyně Městský soud v Praze rozhodl rozsudkem ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 6 To 456/2018, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f) tr. řádu napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. řádu ve věci znovu rozhodl tak, že obviněného A. Š. uznal vinným zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku. Za to mu podle § 199 odst. 2 tr. zákoníku uložil trest odnětí svobody v trvání 2 let, který byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 et. Podle § 228 odst. 1 tr. řádu byla obviněnému uložena povinnost nahradit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR škodu ve výši 5 746 Kč a poškozené S. Š. škodu ve výši 21 682 Kč. Podle § 226 písm. b) tr. řádu byl tímto rozsudkem odvolacího soudu ve výroku pod bodem II. obviněný rovněž zproštěn obžaloby pro skutek, kterým měl spáchat trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a) a b) tr. zákona.

3. Podle výroku rozsudku soudu druhého stupně pod bodem I. se obviněný dopustil zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku tím, že (zjednodušeně uvedeno) od přesně nezjištěné doby roku 2009 do 4. 4. 2016, kdy byl obviněný vykázán ze společného bydliště v bytě na adrese XY, který obýval společně se svojí manželkou, poškozenou S. Š., ji často pod vlivem alkoholu, dlouhodobě, opakovaně, se vzrůstající intenzitou, ke konci daného období denně či obden psychicky i fyzicky týral, a to následujícím způsobem. Po celou dobu soužití poškozenou verbálně napadal a ponižoval vulgárními slovy. Když se vracel domů pozdě v noci, dělal hluk a scény, takže nemohla spát. Pravidelně po ní plival, házel po ní vše, co mu přišlo pod ruku, např. židli, deštník, pinzetu, lyžařskou botu. Pokud se poškozená snažila bránit a vzdorovat, jen jej více vyprovokovala. Od 22 hodin nesměla chodit do obývacího pokoje, pokud to porušila, fyzicky ji napadl, nejčastěji do ní kopal, zpravidla se jednalo o nenadále údery. Pokud se před ním schovala v pokoji, tak jí bral klíče nebo vysadil dveře, aby tak nemohla činit. Zákazy a schválnostmi ji omezoval v každodenních domácích činnostech. Opakovaně se se svými dětmi nedostala na noc do bytu z důvodu jeho těžké opilosti. Fyzicky ji napadal zpravidla kopy do oblasti nohou a hýždí a údery sevřenou či otevřenou dlaní, čímž jí způsobil modřiny a pohmožděniny, také s ní vrážel do různých věcí, např. na roh stěny v kuchyni, v důsledku čehož poškozená spadla na zem a spadlo na ni i kuchyňské náčiní. Dne 3. 1. 2015 ji slovně urážel a rdousil. Dne 19. 3. 2016 ji fyzicky napadl tím způsobem, že ji uchopil za prsty levé ruky, které jí vykroutil, přičemž jí zlomil prsteníček. Poškozená se obviněného bála, z daného jednání byla vyčerpaná, trpěla poruchami spánku, avšak nevyvinula se u ní v důsledku jednání obviněného žádná duševní porucha a ani netrpěla syndromem týrané ženy.

4. Obviněný byl výrokem pod bodem II. rozsudku Městského soudu v Praze také zproštěn obžaloby (aniž by bylo ve výroku rozsudku konkretizováno jaké) podle § 226 písm. b) tr. řádu pro skutek, že „od přesně nezjištěné doby roku 2009 popsanému jednání obžalovaného pod bodem I. byly přítomny společné děti poškození P. Š., nar. XY, a P. Š., nar. XY, a to až do jejich odchodu ze společné domácnosti, kterou P. Š. opustila v roce 2009 a P. Š. v roce 2013, které jednání otce nesly úkorně, o matku se bály, v době soužití s otcem trpěly syndromem CAN, tj. syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, přičemž když se matku před otcem snažily chránit, tak obviněný svoji agresi ať již verbální či fyzickou zacílil i na ně, kdy s následky, které jednání otce zanechalo na jejich psychice, se potýkají dosud“, neboť tento skutek není trestným činem.

II. Dovolání nejvyššího státního zástupce

5. Proti zprošťujícímu výroku II. rozsudku Městského soudu v Praze podal nejvyšší státní zástupce ve prospěch a v neprospěch obviněného A. Š. dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, neboť podle něj rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení zproštěného skutku.

6. Úvodem nejvyšší státní zástupce zrekapituloval dosavadní průběh řízení, v rámci čehož také upozornil na to, že dovoláním je napadáno již druhé rozhodnutí odvolacího soudu v téže věci. Svým prvním rozhodnutím ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. 6 To 175/2018, totiž soud druhého stupně zrušil k odvolání obviněného i státní zástupkyně první rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 4. 4. 2018, sp. zn. 33 T 28/2017. Dovolatel dále připomněl, že soud druhého stupně svým druhým rozhodnutím sice napravil jedno procesní pochybení soudu prvního stupně, jenž jednání obviněného pod bodem I. výroku svého rozsudku nesprávně rozdělil do dvou samostatných bodů - skutků, z nichž první kvalifikoval jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku a druhý jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2, písm. a) tr. zákona, nicméně neodstranil jiné pochybení, které sám zopakoval a které spočívalo v tom, že o jednom skutku rozhodl dvěma výroky, které vedle sebe nemohou obstát, neboť jeden výrok je odsuzující, druhý zprošťující. Ve zprošťující části svého rozsudku totiž soud druhého stupně zcela převzal výrok z rozsudku soudu prvního stupně, pouze konkretizoval dobu, po kterou se měl stíhaného jednání obviněný dopouštět, přitom je však již z popisu skutku zřejmé, že jednání obviněného (i vzhledem k odkazu na bod I. výroku) je stejné, jako jednání popsané v odsuzující části rozsudku. Soud druhého stupně tento zprošťující výrok odůvodnil jednak tím, že se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, podle něhož jednání obviněného ve vztahu k dětem není trestným činem, neboť ve sledovaném období (uvedeném pod bodem I. výroku rozsudku) již byly obě děti obviněného dospělé a nemohlo tak být toto jednání posuzováno ani jako přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku. Současně však zprošťující výrok odůvodnil tím, že se jedná o samostatný skutek, neboť podle komentáře k trestnímu zákoníku je jednočinný souběh trestných činů podle § 199 tr. zákoníku a § 198 tr. zákoníku (dříve § 215 tr. zákona) vyloučen, neboť trestný čin podle § 198 tr. zákoníku je k trestnému činu podle § 199 tr. zákoníku ve vztahu speciality.

7. Nejvyšší státní zástupce se neztotožnil s výše uvedeným názorem soudu druhého stupně ohledně možnosti samostatného posouzení jednání popsaného v bodě II. výroku jeho rozsudku. Připomněl, že soudy nižších stupňů projednávaly obžalobu státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 ze dne 13. 3. 2017, sp. zn. 2 ZT 225/2016, v níž bylo jednání obviněného popsáno tak, že se ho měl dopouštět nejméně od 21. 9. 1999 do 4. 4. 2016, a to jednáním následně blíže konkretizovaným pod body I. a II. rozsudku soudu druhého stupně, v čemž bylo spatřováno naplnění zákonných znaků skutkové podstaty jednak zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. c), d) tr. zákoníku a jednak trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákona. Právní kvalifikace trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákona přitom byla zvolena z toho důvodu, že jednání obviněného ve vztahu k dětem bylo možné takto posoudit jen do nabytí jejich zletilosti, kterou dcera P. Š. dosáhla dne XY a syn P. Š. dne XY. Nejvyšší státní zástupce pak vycházel ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů, jež však byly od původní obžaloby značně odlišné, zejména pokud jde o časové určení popsaného jednání. Předně přisvědčil argumentaci soudů nižších stupňů, podle nichž lze z trestněprávního hlediska postihnout pouze jednání obviněného, jehož se ve vztahu ke své manželce S. Š. (a tím i ke svým dětem) dopouštěl pouze od přesně nezjištěné doby roku 2009, neboť jednak trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zákona (v současné době podle § 199 tr. zákoníku) byl do trestního zákona zaveden až s účinností od 1. 6. 2004 a jednak vzhledem k výpovědi poškozené S. Š. soudy nižších stupňů uzavřely, že obviněný se k poškozené násilnicky nechoval v době od roku 2000 do roku 2008, kdy abstinoval. Státní zástupce v dovolání nijak nerozporoval tyto skutkové závěry soudů nižších stupňů vycházející z provedených důkazů, na základě nichž soudy nižších stupňů konstatovaly, že obviněný se trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a), b) tr. zákona nedopustil.

8. Nesouhlasil však se závěrem Městského soudu v Praze (a shodně ani soudu prvního stupně), že zažalované jednání obviněného vůči P. a P. Š. je nutné posoudit jako samostatný skutek. Naopak lze mít za to, že jednání obviněného popsané pod bodem II. rozsudku soudu druhého stupně tvoří jeden

skutek s tím, kterým byl obviněný shledán vinným výrokem pod bodem I. téhož rozsudku, jež bylo nakonec právně posouzeno jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku.

9. Nejvyšší státní zástupce k tomu připomněl teoretické poučky i judikaturu vyšších soudů k posouzení jednoty a totožnosti skutku, podle nichž jednota skutku je určována především jednáním pachatele a způsobeným následkem, tím je i držena jeho totožnost. V posuzovaném případě konstatoval, že se jedná o totožné skutky, neboť jednání obviněného bylo stále stejné, rozdílné byly jen popsané následky, a to v podobě týrání manželky u činu vymezeného pod bodem I. výroku rozsudku odvolacího soudu, resp. v podobě týrání dětí obviněného u činu vymezeného ve výroku pod bodem II. téhož rozhodnutí (v obou případech tak byl předmět útoku odlišný). Oba tyto činy jsou však totožné v jednání, neboť se shodují nejen v časovém a místním určení (v období nejméně od počátku roku 2009 do 4. 4. 2016, resp. do doby opuštění společné domácnosti dětmi), ale i ve způsobu jednání obviněného, který je v popisu skutku ve zprošťujícím výroku pod bodem II. vymezen prostým odkazem na popis jednání uvedený pod bodem I., jemuž měly být přítomny společné děti. Dovolatel proto dospěl k závěru, že popsaná jednání obviněného spočívající v tom, že pachatel na jednom místě, ve stejném čase a z převážné části i shodným jednáním týral jak manželku (což bylo prokázáno), tak současně i své děti tím, že byly týrání matky přítomny (což nebylo prokázáno), není možné posoudit jako dva samostatné skutky, ale že jde o skutek jediný se společným jednáním vedoucím ke dvěma následkům, z nichž jeden nebyl v trestním řízení zjištěn.

10. Na podporu svého názoru rozvedl, že popis činu ve zprošťujícím výroku rozsudku odvolacího soudu neobsahuje konkretizaci popisu jednání obviněného ve vztahu k manželce, jak je zaznamenán v odsuzujícím výroku pod bodem I. zmíněného rozsudku, neboť na výrok pod bodem I., co do popisu konkrétního způsobu týrání, zprošťující výrok pod bodem II. výslovně odkazuje. Státní zástupce tak uzavřel, že jde stále o jedno jednání odehrávající se ve shodné době a na shodném místě v přítomnosti manželky i obou dětí obviněného, přičemž opakované agresivní vystupování obviněného vůči manželce, které bylo posouzeno jako její týrání, bylo zároveň jednáním, kterým podle obžaloby měl obviněný týrat i své dvě děti, tedy šlo o jedno jednání, které vyvolávalo, resp. mělo vyvolávat, dva odlišné následky.

11. Soudy nižších stupňů na jednání obviněného nahlížely nesprávně jako na dva samostatné skutky a odvolací soud ve výroku pod bodem II. svého rozsudku vynesl (vedle odsuzujícího výroku pod bodem I.) zprošťující výrok podle § 226 písm. b) tr. řádu na místo toho, aby toto jednání z odsuzujícího výroku pouze vypustil. Tím v podstatě podruhé rozhodl o tomtéž skutku, vedle sebe tak existuje jak odsuzující, tak zprošťující výrok o témže skutku, oba tyto výroky jsou pravomocné, což odporuje zásadě ne bis in idem. O tomtéž skutku bylo rozhodnuto dvakrát.

12. S ohledem na výše uvedené, rozhodnutí odvolacího soudu je zatíženo vadou, která naplňuje dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu. Výrok pod bodem II. rozsudku soudu druhého stupně nemůže obstát, tato část popisu téhož skutku měla být pouze vypuštěna z výrokové části a nemělo se o ní zvláště rozhodovat.

13. Nejvyšší státní zástupce dále uvedl, že naznačená tvrzení nejsou v rozporu se závěrem o nemožnosti souběhu trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku a týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku z důvodu vztahu speciality (k tomu odkázal na: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha, C. H. Beck, 2012, str. 1944). Zmíněný závěr se totiž týká útoku pachatele vůči (jednomu) předmětu, jenž může být subsumován pod obě ustanovení (je týrána svěřená osoba žijící ve společném obydlí); v nyní projednávané věci však mělo jednání obviněného směřovat vůči různým osobám, vůči kterým je nutné je také různě kvalifikovat, a to i právě s přihlédnutím k zásadě speciality.

14. Proto je dovolání podáváno jak ve prospěch obviněného, tak i v jeho neprospěch, neboť současná existence dvou zcela protichůdných výroků o témže skutku je na újmu právní jistoty postavení obviněného a zároveň je nezbytné zachovat odsuzující výrok z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 6 To 456/2018. Nejvyšší státní zástupce měl dále za to, že k nápravě postačí pouhý kasační zásah dovolacího soudu, tedy zrušení vadného výroku, kterým byl obviněný obžaloby zproštěn, aniž by bylo potřeba jej nahrazovat jiným výrokem. Navrhl tedy, aby Nejvyšší soud na podkladě podaného dovolání zrušil zprošťující výrok napadeného rozsudku soudu druhého stupně uvedený pod bodem II., jakož i všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Současně vyjádřil souhlas s tím, aby tak Nejvyšší soud učinil v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. řádu, a to i v případě jiného než navrhovaného rozhodnutí.

15. Dovolání nejvyššího státního zástupce bylo zasláno k vyjádření obviněnému A. Š., resp. jeho obhájci, obviněný však svého práva se k dovolání vyjádřit nevyužil.

III. Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

16. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

17. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. l písm. a) až l) tr. řádu, resp. v § 265b odst. 2 tr. řádu. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu svým obsahem odpovídaly.

18. Obecně lze konstatovat, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K námitkám nejvyššího státního zástupce

19. Dovolatel vytkl soudu druhého stupně, že rozhodl též zprošťujícím výrokem pod bodem II. svého rozsudku, ačkoliv stejným rozsudkem pro týž skutek obviněného odsoudil pod bodem I. svého

rozsudku. Nijak svým dovoláním nezpochybňoval učiněná skutková zjištění soudů nižších stupňů, ani právní posouzení jednání popsaného v odsuzující části rozsudku pod bodem I. napadeného rozsudku soudu druhého stupně. Byl přesvědčen, že jednání obviněného vůči dětem netvořilo samostatný skutek, a proto vedle odsuzující části napadeného rozsudku soudu druhého stupně týkající se téhož skutku nemůže zprošťující výrok téhož rozsudku obstát.

20. Předně je třeba připomenout, že státní zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 podal na obviněného obžalobu ze dne 13. 3. 2017, sp. zn. 2 ZT 225/2016, pro jednání, kterého se měl dopouštět nejméně od 21. 9. 1999 do 4. 4. 2016, jímž měl týrat jak svoji manželku, tak i jejich společné děti. Státní zástupce původně popsal takové jednání v jediném souvětí nijak blíže nečleněném, které právně kvalifikoval jako dva různé trestné činy, a sice (ve vztahu k manželce) jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. c), d) tr. zákoníku a (ve vztahu k dětem) jako trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákona. Ovšem správně bylo v řízení před soudy nižších stupňů konstatováno, že trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákona se obviněný mohl dopustit jen do doby nabytí zletilosti dětí, kterou dcera P. Š. dosáhla dne XY a syn P. Š. dne XY. Stejně tak bylo správně konstatováno, že týrání osoby žijící ve společném obydlí, resp. ve společně obývaném bytě nebo domě, bylo trestné až od 1. 6. 2004 (neboť trestnost tohoto jednání byla zavedena do českého právního řádu novelou tehdejšího trestního zákona č. 91/2004 Sb.). Dále na základě provedeného dokazování a hodnocení důkazů dospěly soudy nižších stupňů k odlišnému skutkovému závěru oproti tvrzením uvedeným v obžalobě, že k týrání manželky S. Š. nedocházelo v letech 2000 až 2008, kdy obviněný abstinoval. Z toho je patrné, že od roku 2009 se nemohl obviněný dopouštět týrání svěřené osoby, tj. svých dětí, které již byly zletilé (to však nevylučovalo možnost, že by mohly být týrány společně se svou matkou, pokud by byly přítomny takovému jednání, které by bylo zaměřeno i vůči nim, tj. že by i u nich šlo také o týrání osoby žijící ve společném obydlí – k těmto závěrům o skutkovém ději však soudy nižších stupňů nedospěly, jejich skutkové závěry ani dovolatel nijak nezpochybňoval). Na základě provedeného dokazování tak soudy nižších stupňů uzavřely, že k popsanému jednání obviněného, jež naplňuje parametry týrání, docházelo jen v období od roku 2009 do 4. 4. 2016, kdy byl obviněný vykázán ze společného bydliště, a to navíc jen vůči jeho manželce, poškozené S. Š., nikoli však i vůči jejich společným, tehdy již zletilým dětem P. a P. Š., jak mu to kladla za vinu původně obžaloba.

21. Základem námitek dovolatele je tvrzení, že popis skutku uvedený v bodě I. i II. výroku rozsudku odvolacího soudu se týká téhož skutku. Bylo proto třeba posoudit, zda jde o jeden či více skutků. Na úvod je možno uvést, že Nejvyšší soud souhlasí s dovolatelem, na jehož přiléhavou argumentaci plně odkazuje a jen ji dále doplňuje.

22. Je třeba odlišovat pojmy „jednota skutku“, resp. „mnohost skutků“, jako pojmy hmotněprávní, a „totožnost skutku“, jako pojem procesněprávní. O jednom skutku může být zásadně vedeno jediné řízení a může být rozhodnuto pouze jednou (princip ne bis in idem). O tom, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků, zpravidla nevyvstávají žádné pochybnosti a jde o případy vcelku jasné, nicméně v určitých případech takové pochybnosti nastat mohou, jak ostatně dokládá i nyní projednávaný případ, v němž na tutéž otázku jinak nahlížel dozorový státní zástupce spolu s dovolatelem, jimž nyní přisvědčil i Nejvyšší soud, jinak soudy prvního a druhého stupně. Pro posouzení otázek souvisejících se souběhem více trestných činů (což hrálo roli i v daném případě), ať již jde o souběh jednočinný či vícečinný, je rozhodující správné vymezení pojmu skutku a určení, kdy jednání pachatele tvoří jeden skutek a kdy jde o více skutků.

23. Vymezení skutku bývá předmětem sporů a posouzení nejen v nauce, ale i v aplikační praxi, co se rozumí skutkem, tak může být i dnes velmi sporné. Zpravidla se v učebnicích i komentářích uvádí tzv. Růžkova definice skutku (srov. jeho díla RŮŽEK, A. Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech. Praha: ČSAV, 1958, zejm. s. 90 a násl., a RŮŽEK, A. Obžalovací zásada v

československém socialistickém trestním řízení. Praha: ČSAV, 1964, zejm. s. 120 a násl.; dále srov. učebnice ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, str. 277 a násl.; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, str. 339 a násl.; SOLNAŘ, V. Systém československého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, str. 323 a násl.). Podle této definice se skutkem rozumí „událost ve vnějším světě spočívající v jednání člověka“, neboli má jít o „událost ve vnějším světě vyvolanou zásahem člověka“ (tak rozhodnutí č. 33/1974 Sb. rozh. tr.). Tato definice ovšem obsahuje určité nedostatky a duplicity (srov. JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních. 4. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 196 a násl.), zejména podle současné teorie práva je událost právní skutečností nezávislou na lidské vůli, tudíž nemůže spočívat v jednání člověka, jednání bývá definováno jako projev vůle ve vnějším světě, tudíž i uvedení pojmu „ve vnějším světě“ je již obsaženo v pojmu jednání, uznávalo se, že jednat může toliko člověk, proto i tato část definice byla nadbytečná, na druhou stranu pojem skutku bude nepochybně hrát roli i v případě zvažované odpovědnosti právnických osob, které také mohou být podle současné české právní úpravy pachateli trestného činu. Za poněkud zdařilejší definici skutku lze považovat tu Solnářovou, který za jediné jednání z hlediska souběhu trestných činů považoval „takové projevy vůle navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva nebo jsou způsobilé (u pokusu) následek způsobit, bez ohledu na to, zda způsobily (byly způsobilé způsobit) následek jediný či více následků“ (SOLNAŘ, V. Systém československého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, str. 326). Často se vychází též z definice užívané v judikatuře (srov. zejména rozhodnutí č. 8/1985 Sb. rozh. tr., kterou ovšem již dříve formuloval Růžek – RŮŽEK, A. Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech. Praha: ČSAV, 1958, s. 93; srov. též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 171 a 172), podle níž „za jeden skutek lze považovat jen ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou pro tento následek kauzální, pokud jsou zahrnuty jeho zaviněním“. V případě této modifikované verze se zdůrazňují i další znaky trestného činu, které ale pojem skutku také na první pohled příliš neobjasňují, dokonce naopak jej podle kritiků mohou zatemňovat (tak např. skutek nepřestává být skutkem jen proto, že absentuje zavinění nebo příčinná souvislost, i v takovém případě by soud musel rozhodnout o skutku obsaženém v obžalobě, a to např. zprošťujícím rozsudkem – snad i proto prvek zavinění z uvedené definice Solnař vypustil). Nicméně svůj smysl mohou mít v tom směru, že se jimi vyjadřuje tzv. jednotící vůle, která dílčí akty spojuje v jeden celek (např. jednání přípravného charakteru spočívající v opatření výbušniny tvoří jeden celek s jejím pozdějším užitím, bylo-li to již při jejím opatření plánováno) a kterou by právě pojem zavinění v uvedené definici mohl být nahrazen.

24. Podstatu skutku tak tvoří jednání, rámec určitých dílčích aktů zahrnutých do jednání, jež může záležet v pohybu i ve zdržení se pohybu, je také určován trestněprávně relevantním následkem, jehož jednání musí být příčinou. Nikoli nevýznamná pro posouzení jednoty skutku je též tzv. jednotící vůle pachatele (a to zejména v případech níže uvedených).

25. Za jediný skutek z hlediska trestního práva hmotného se považují též pokračování v trestném činu (pokračující trestný čin), trestný čin hromadný a trestný čin trvající, podobně to platí i pro celý vývoj trestné činnosti od přípravy přes pokus až po dokonání činu, resp. jeho ukončení (srov. například rozhodnutí č. 38/1959 Sb. rozh. tr.). Od tzv. velké novely trestních předpisů (zákon č. 265/2001 Sb.) je jinak nahlíženo na pokračování v trestném činu v trestním právu hmotném a jinak v trestním právu procesním, neboť z hlediska trestního práva hmotného je pokračování jediným skutkem, zatímco v trestním právu procesním je každý dílčí útok téhož pokračujícího trestného činu samostatným skutkem (§ 12 odst. 12 tr. řádu). Uvedené definice tyto specifické případy uspokojivě neřeší, lze je tak považovat pouze za jakési vhodné východisko pro úvahy, co je či má být jedním skutkem a kdy již jde o skutků více.

26. Někdy se v literatuře i aplikační praxi hovoří i o tzv. zastřešujícím trestném činu, který

„překrývá“ jiné trestné činy, které by jinak mohly být spáchány samostatnými skutky, ale v daném specifickém případě se stávají součástí onoho zastřešujícího trestného činu, který je tak spojuje ve skutek jediný (např. jízda opilce vozidlem, při níž způsobí více dopravních nehod s trestněprávně relevantními následky). To právě může být i případ týrání jako dlouhodobého zlého nakládání s poškozeným (opakované vyhrožování, vydírání, ubližování na zdraví, sexuální útoky apod.).

27. Posouzení, zda půjde o skutek jediný či o více skutků, může ovšem svým způsobem záviset i na právní kvalifikaci činu. Již samotná formulace určitých skutkových podstat totiž předvídá, nakolik určitou výseč objektivní reality posoudíme jako jeden skutek nebo více skutků, neboť některé trestné činy vyžadují dvě či více jednání (tak např. znásilnění předpokládá jednak omezení osobní svobody v podobě donucení různou formou, jednak pohlavní styk), případně více následků (např. u loupeže se žádá porušení svobody rozhodování a ohrožení či porušení zájmu na ochraně majetku). Žádá-li se více jednání či následků, bývá mezi nimi vztah prostředku a účelu (např. právě u znásilnění). V mnohém tak záleží i na vůli zákonodárce, jak vymezí znaky trestných činů, zejména pak jeho jednání a následek, jež tvoří základ každého skutku (srov. k tomu též DOLENSKÝ, A. Jednočinný souběh a jeden skutek. Bulletin advokacie, 1985, III, s. 155 a násl.).

28. V nauce (zejména té německé) se tak někdy lze setkat i s následujícím vymezením skutku založeném na: a) jednání v přirozeném smyslu (stačí jediný tělesný pohyb – např. stisknutí spouště zbraně), b) přirozené jednotě jednání (více tělesných pohybů opakovaně naplňujících znaky skutkové podstaty úzce souvisejících v čase a místě vedených sjednocující vůlí, jež se nezúčastněnému třetímu jeví jako jeden celek, jedno jednání – např. několik po sobě jdoucích úderů pěstí), c) právní jednotě jednání (pokud jinak různé trestné činy jsou některým prvkem spojeny, tj. jednota skutku je dána při alespoň částečné identitě více jednání – např. znásilnění a loupež spojené násilným jednáním vůči oběti; může ale jít i o případ společného následku více jednání, o případy tzv. zastřešujících trestných činů, o trestné činy trvající, hromadné a pokračující). K tomu srov. stručný přehled v ŘÍHA, J. Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 74 až 76; z německé literatury lze odkázat například na zevrubný výklad obsažený např. v JESCHECK, H.-H. Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil. 5. Auflage. Berlin: Duncker & Humblot, 1996, s. 707 a násl.; KÜHL, K. Strafrecht. Allgemeiner Teil. 8. Auflage. München: Vahlen, 2017, s. 904 a násl.

29. Problematické bývá v praxi právě vymezení skutku v případech těch trestných činů, které mají po určitou dobu trvat, případně (jako u trestných činů hromadných) se vyžaduje určitá četnost útoků, resp. dílčích aktů (typicky tam, kde skutková podstata trestného činu žádá určitý minimální rozsah – větší, značný či velký). Úskalí potom nastává při posouzeních takovýchto trestných činů, v jejichž rámci, případně současně s nimi, jsou naplněny znaky jiných trestných činů, jež mohou být anebo nemusejí být jejich součástí – právě u nich se pak hovoří o tzv. zastřešujícím trestném činu. Zvláště problematické je to pak v trestním procesu, pokud se v určitých fázích trestního řízení zdá být naplněn nějaký znak, který se pak později neprokáže, případně naopak. Vymezení, co je jedním skutkem, pak má určitou spojitost i s řešením otázky, nakolik je to, co je popsáno v rozhodnutích ve věci samé stejné (totožné), pro co bylo zahájeno trestní stíhání, resp. podána obžaloba. V takovém případě pak může docházet k prolínání problematiky hmotněprávní spočívající v náležitém posouzení jednoty skutku a problematiky procesní spočívající v náležitém posouzení totožnosti skutku (viz též DOLENSKÝ, A. Op. cit.).

30. To může být i situace právě trestných činů spočívajících v týrání jiné osoby, je-li kupříkladu součástí takového zlého nakládání úmyslný útok proti oběti, který může naplňovat znaky různých trestných činů (těžkého ublížení na zdraví, znásilnění, vydírání apod.), jež se stanou součástí delší dobu trvajícího týrání a tvoří s ním skutek jediný. Tak tomu bylo například ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 42 T 13/2014, v níž soud prvního stupně rozhodl rozsudkem, jímž obviněnou jednak uznal vinnou zvlášť závažným zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145

odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku, jednak obviněnou zprostil obžaloby podle § 226 písm. a) tr. řádu, neboť nemělo být prokázáno, že se stal skutek, který měl spočívat v dlouhodobém zlém nakládání s poškozenou, které právě mělo vyvrcholit posledního dne shora uvedeným úmyslným atakem, v čemž byl obžalobou spatřován přečin týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1 tr. zákoníku. K odvolání obviněné (státní zástupce odvolání nepodal) proti odsuzující části rozsudku pak Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 21. 11. 2014, sp. zn. 8 To 91/2014, podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223 odst. 1 tr. řádu z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu zastavil trestní stíhání dotyčné obviněné pro skutek, v němž obžaloba Městského státního zastupitelství v Praze spatřovala zločin těžkého ublížení na zdraví, neboť o zažalovaném skutku již bylo pravomocně rozhodnuto zmíněným výrokem o zproštění obžaloby (odůvodnění stálo na tom, že dílčí akt, jímž byla způsobena těžká újma na zdraví, byl součástí trvajícího deliktu spočívajícího v týrání svěřené osoby). Věcí se pak z podnětu poškozené zabýval Ústavní soud (usnesení ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. III. ÚS 226/15) i Evropský soud pro lidská práva (rozhodnutí ze dne 15. 5. 2018, č. stížnosti 52256/15), jež podáním poškozené z procesních důvodů nevyhověly. Takové pojetí je dáno zvláštní povahou trestného činu týrání svěřené osoby, který je trestným činem trvajícím (srov. rozhodnutí č. 17/2015 Sb. rozh. tr.), stejně jako je trvajícím i trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Na týrání svěřené osoby skutečně praxe i odborná literatura nahlíží jako na delikt, který musí po určitou delší dobu trvat, neboť v samotném pojmu „týrání“ je obsažen prvek určité trvalosti, samotné jednorázové zlé nakládání s určitou osobou by tento znak nenaplnilo (např. rozhodnutí č. 20/1984-I. Sb. rozh. tr.). Dílčí fyzický atak vůči poškozené, pokud by byl prokázán, by tak bylo třeba považovat za součást zlého nakládání s poškozenou ve smyslu týrání podle § 198 tr. zákoníku, zvláště bylo-li období, kdy mělo docházet ke zlému nakládání, vymezeno tak, že zahrnovalo i dobu, kdy došlo k nejzávažnějšímu útoku, jenž byl jinak soudem prvního stupně (nesprávně) posouzen samostatně.

31. V nyní projednávané věci šlo o problematiku sice poněkud odlišnou, nicméně argumentace je podobná, jako ve shora zmíněném případě fyzického ataku naplňujícího jednorázově jiný, závažnější trestný čin, jenž měl podle původních představ být součástí dlouhodobého zlého nakládání s poškozenou (jejího týrání). I v nyní projednávané věci totiž podle původních představ mělo docházet k překrývání dvou různých trestných činů, neboť ve stejném období, na stejném místě, shodným jednáním měl obviněný naplňovat znaky dvou různých trestných činů, tedy měl porušovat dva různé zájmy chráněné trestním zákoníkem – zájem na ochraně osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (resp. obydlí) a zájem na ochraně svěřené osoby. Atak vůči osobě žijící ve společně obývaném bytě (poškozené S. Š.) přitom podle původních představ státní zástupkyně, která jednání obviněného takto zažalovala, mělo být prostředkem pro současné týrání svěřených osob – společných dětí obviněného a poškozené S. Š. Z uvedených důvodů proto není možno hovořit o tom, že by mohlo jít o jiný skutek, pokud následek na svěřených osobách měl být způsoben tím samým jednáním, jakým obviněný porušoval zájem na ochraně poškozené S. Š. jako osoby žijící ve společně obývaném bytě. Zde tak dokonce není ani třeba hovořit o nějaké právní jednotě jednání, ale jde o její přirozenou jednotu, neboť každý nezávislý třetí by musel toto jednání vnímat jako jediné souvislé jednání, které někdy zprostředkovaně (prostřednictvím ataků vůči manželce) a někdy i přímo (např. nevpuštěním manželky s dětmi do bytu) mělo dopadat i na děti jako svěřené osoby.

32. Nelze přitom usuzovat na posouzení určité výseče objektivní reality jako na více skutků jen proto, že obecně se nepřipouští jednočinný souběh určitých trestných činů, jež podle představ orgánů činných v trestním řízení měly být obviněným spáchány (pokud by bylo zjištěno, že byly naplněny všechny jejich znaky), aby se náležitě vyjádřila závažnost jednání pachatele. K úvaze o tom, zda určitý skutek naplňuje znaky více trestných činů (tzv. jednočinný souběh, ideální konkurence), anebo z důvodu vyloučení jednočinného souběhu jen jednoho trestného činu (tzv. zdánlivá konkurence, konkurence zákonů), je možno přistoupit až poté, co je ujasněno, zda určitá výseč objektivní reality je jen jedním skutkem (a nikoli více skutky). Obecně též platí, že každý skutek má být zásadně posouzen podle všech zákonných ustanovení, která na něj dopadají, není-li právě mezi těmi

jednotlivými ustanoveními vzájemný poměr, pro který jedno ustoupí druhému. Jednočinný souběh je zásadně vyloučen, pokud trestné činy jsou navzájem v poměru speciality, subsidiarity, popř. pokud jde o tzv. faktickou konzumpci (někdy se zmiňuje i případ konzumpce zákonem předpokládané). V daném případě sice není třeba nezbytně řešit vzájemný poměr ustanovení § 198 a § 199 tr. zákoníku, resp. předtím § 215 a § 215a tr. zákona, protože v předcházejícím řízení nebylo zjištěno, že by znaky trestného činu týrání svěřené osoby (podle § 215 tr. zákona) byly vůbec naplněny. Přesto lze nad rámec řešení této věci (jako obiter dictum) uvést, že obecné pravidlo o nemožnosti jednočinného souběhu trestných činů podle § 198 a § 199 tr. zákoníku platí, protože obecně je mezi těmito ustanoveními poměr speciality (lex specialis derogat legi generali), pro který ustanovení § 199 tr. zákoníku (jako lex generalis) ustupuje do pozadí a ustanovení § 198 tr. zákoníku (jako lex specialis) dostává přednost (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1944). Lze však souhlasit s nejvyšším státním zástupcem, že toto obecné pravidlo platí, jde-li stále o stejnou oběť, stejného člověka, tedy stejný tzv. hmotný předmět útoku (např. právě dítě jako osobu v péči pachatele, který s ním žije současně ve společném obydlí). Ovšem jiné posouzení bude takového případu, v němž stejným týráním téhož pachatele jsou současně napadány různé osoby (jako různé hmotné předměty útoku), a to jednak osoby v péči nebo výchově pachatele (např. nezletilé děti), jednak osoby, které sice nejsou v jeho péči nebo výchově, ale žijí s ním ve společném obydlí (např. manželka, zletilé děti apod.). V tomto případě by podle našeho názoru bylo na místě připustit jednočinný souběh trestných činů podle § 198 a § 199 tr. zákoníku, aby byla náležitě vyjádřena závažnost jednání pachatele, jak ostatně uváděl již i dovolatel.

33. Jen pro úplnost je možno uvést několik poznámek k „totožnosti skutku“. Jak bylo uvedeno, jde o pojem procesní, který je úzce spjat s obžalovací zásadou. Je podstatný pro posouzení, zda i při případných změněných skutkových zjištění v průběhu trestního řízení promítajících se do popisu skutku se stále ještě jedná o tomtéž skutku, pro který bylo vedeno předchozí trestní stíhání. Trestní stíhání se vede pro skutek, který musí být od samého počátku až do konce trestního stíhání týž, tedy musí být totožný, a to už od zahájení trestního stíhání, přes podání obžaloby, až po konečné rozhodnutí soudu. Jak plyne z odborné literatury (např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2722; JELÍNEK, J. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, str. 587 a násl.) a dosavadní soudní praxe (např. rozhodnutí č. 1/1996-I. Sb. rozh. tr.), totožnost skutku bude zachována, bude-li zachována totožnost jednání a totožnost následku, popřípadě alespoň totožnost jednání, anebo alespoň totožnost následku, a to alespoň částečná totožnost jednání nebo alespoň částečná totožnost následku (např. rozhodnutí č. 9/1972, 23/1972, 64/1973, 33/1974, 1/1996, 40/2001 Sb. rozh. tr.). Jeden skutek jako předmět trestního stíhání pak tvoří nedělitelný celek, který nelze v rámci takového řízení rozdělit do samostatných částí a není možné rozhodnout o každé z nich jiným výrokem. Určitou výjimku představuje jen pokračování v trestném činu (§ 116 tr. zákoníku), které je, jak již bylo uvedeno, z hlediska trestního práva hmotného jediným skutkem, ale jeho jednotlivé dílčí útoky se podle trestního práva procesního považují za samostatné skutky a lze je projednat zvlášť (§ 11 odst. 3, § 12 odst. 12 tr. řádu) a poté případně uložit společný trest za pokračování v trestném činu (§ 45 tr. zákoníku). O případ pokračování tu ovšem nešlo. Na zachování totožnosti skutku nemají přitom vliv změny v okolnostech, které jen individualizují žalovaný skutek z hlediska času, místa a způsobu spáchání činu (srov. tamtéž). O tom, že byla zachována totožnost skutku, jakkoliv došlo v průběhu řízení před soudy nižších stupňů i k poměrně značným odchylkám (zejména co do rozsahu činnosti obviněného) oproti podané obžalobě, nebylo pochybností, ani státní zástupce je nijak nenamítal.

34. Problematikou zásady totožnosti skutku se opakovaně a zevrubně zabýval také Evropský soud pro lidská práva (dále též ve zkratce jen „ESLP“), a to při výkladu základní zásady nebýt souzen nebo potrestán dvakrát (ne bis in idem), která je upravena v čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, u nás vyhlášené pod č. 209/1992 Sb. (dále ve zkratce jen „protokol“). Podle české verze překladu tento princip spočívá v tom, že „nikdo nemůže být stíhán

nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu“. K danému tématu je k dispozici velmi bohatá judikatura Evropského soudu pro lidská práva, na kterou je možno navázat a jež procházela poměrně dramatickým vývojem i při výkladu otázky „totožnosti trestného činu“, bylo ovšem třeba vypořádat se i s otázkou, kdy jde o jeden a kdy o více skutků (tj. otázkou, co vůbec lze za skutek považovat). Od naší nauky a judikatury k této otázce vymezení skutku se však příliš neliší, naopak řeší veskrze podobné problémy, jak byly nastíněny shora. Současný přístup ESLP je založen na rozsudku velkého senátu ve věci Sergey Zolotukhin proti Rusku ze dne 10. 2. 2009, stížnost č. 14939/03, podle nějž rozhodujícím kritériem, co se rozumí oním „idem“, tj. trestným činem („offence“, „infraction“), ve formulaci čl. 4 odst. 1 protokolu, není jeho právní kvalifikace (nejde o totožný trestný čin), ale totožnost skutku, jež je založena na totožných nebo v podstatě stejných skutečnostech, především jde o ty skutečnosti, které tvoří soubor konkrétních skutkových okolností zahrnujících stejného obviněného a nerozlučně spojených v čase a prostoru, jejichž existence musí být prokázána, aby mohlo dojít k odsouzení nebo k zahájení trestního stíhání (bod 82. až 84. uvedeného rozsudku). Evropský soud pro lidská práva tímto rozsudkem sjednotil do té doby roztříštěnou rozhodovací praxi, jejíž vývoj lze nastínit na následujících určujících rozhodnutích – předně šlo o rozsudek Gradinger proti Rakousku ze dne 23. 10. 1995, č. 15963/90, podle něhož bylo určující hledisko skutku (idem factum), nikoli právní kvalifikace, dále o rozsudek Oliveira proti Švýcarsku ze dne 30. 7. 1998, č. 25711/94, kde byla rozhodující právní kvalifikace (nevadilo, že o tomtéž skutku rozhodovaly postupně dva různé orgány ve dvou řízeních), posléze o rozsudek Franz Fischer proti Rakousku ze dne 29. 5. 2001, č. 37950/97, v němž se ESLP snažil najít kompromis mezi uvedenými vyhraněnými stanovisky, vycházel jednak z toho, zda jde o týž skutek, ale též z toho, nakolik jsou dva delikty (trestný čin a přestupek) spáchané týmž skutkem shodné v podstatných znacích. I přes uvedený rozsudek ve věci Zolotukhin proti Rusku ještě i v pozdějších svých rozhodnutích navazoval ESLP na rozsudek Franz Fischer proti Rakousku a porovnával mnohdy i skutkové podstaty deliktů – např. ve věci Ruotsalainen proti Finsku ze dne 16. 6. 2009, stížnost č. 13079/03, ve věci Maresti proti Chorvatsku ze dne 25. 6. 2009, stížnost č. 55759/07, nebo ve věci Tsonyo Tsonev proti Bulharsku ze dne 14. 1. 2010, stížnost č. 2376/03.

35. Při posouzení, nakolik sankcionování v rámci jiného právního odvětví (typicky ve správním a finančním právu) má povahu trestní sankce, jež je ukládána za týž trestný čin, za nějž je obviněný postihován prostředky trestního práva, se uplatní tzv. Engel kritéria (viz rozsudek ESLP ze dne Engel a další proti Nizozemí ze dne 8. 6. 1976, stížnosti č. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 a 5370/72), podle nichž určující je 1. právní kvalifikace jednání v daném státu, 2. povaha protiprávního jednání (posuzovaná z hlediska chráněného zájmu, z hlediska adresáta normy a z hlediska účelu sankce) a 3. intenzita jemu ukládané sankce (druhá dvě kritéria se uplatní jen v případě, že národní právo jednou chce dané jednání postihovat jako trestný čin a podruhé jako jiný delikt). Tato kritéria nalezla svůj odraz i v aktuálním přístupu k výkladu duplicity řízení (prvek bis v rámci principu ne bis in idem), který vychází ze zásadního rozsudku velkého senátu ESLP ve věci A a B proti Norsku ze dne 15. 11. 2016, stížnosti č. 24130/11 a č. 29758/11, body 132. a 134., jímž byl překonán starší názor uvedený především v rozsudku ESLP ve věci Lucky Dev proti Švédsku, stížnost č. 7356/2010, ze dne 27. 11. 2014.

36. Na závěry z uvedených rozhodnutí průběžně reagovala i judikatura Nejvyššího soudu – srov. zejména rozhodnutí č. 15/2017 a č. 44/2017 Sb. rozh. tr., která vycházela především ze zmíněného rozsudku ESLP ve věci A a B proti Norsku, dále k tzv. Engel kritériím srov. I rozhodnutí č. 40/2015 Sb. rozh. tr., jež navazovalo též na rozsudek ESLP ve věci Zolotukhin proti Rusku, srov. i starší rozhodnutí č. 10/2007 Sb. rozh. tr., v němž se projevily závěry vycházející ze zmíněného rozsudku ESLP ve věci Franz Fischer proti Rakousku, srov. ale i celou řadu dalších publikovaných rozhodnutí – např. č. 10/2006, 13/2009, 3/2012 nebo č. 47/2016 Sb. rozh. tr. Závěry Evropského soudu pro lidská práva v tomto ohledu tak plně respektuje i česká judikatura (k této problematice

srov. též precizní, byť již nikoli zcela aktuální publikaci KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1420-1421).

37. Na základě shora uvedeného rozboru může Nejvyšší soud uzavřít, že námitky nejvyššího státního zástupce jsou důvodné, protože jednání popsaná pod body I. a II. výroku napadeného rozsudku soudu druhého stupně jsou jediným skutkem, o němž vyslovil odvolací soud dva protichůdné výroky, jež vedle sebe nemohou obstát.

38. Jednání naplňující znak týrání, které pachatel směřuje vůči různým osobám jako hmotným předmětům útoku žijícím s ním ve společném obydlí ve smyslu § 199 tr. zákoníku, z nichž jen některé jsou současně svěřenou osobou ve smyslu § 198 tr. zákoníku, a to jak přímo (např. uzavřením v jediné místnosti, nebo naopak nevpuštěním do bytu, výhružkami a nadávkami), tak i nepřímo (např. napadání jedné osoby je současně příkořím činěným druhé), je jediným skutkem. Takový skutek je v tomto zvláštním případě třeba posoudit jako jednočinný souběh trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku (příp. podle § 215 tr. zák.) a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku (příp. podle § 215a tr. zák.), jenž je jinak obecně z důvodu speciality prvně uvedeného ustanovení vyloučen (jde-li o týrání téže osoby, jež je současně osobou svěřenou i žijící ve společném obydlí). Pokud je v trestním řízení o takovém skutku původně právně kvalifikovaném jako trestné činy podle § 198 i § 199 tr. zákoníku (případně podle § 215 a § 215a tr. zák.) zjištěno, že znaky jedné z uvedených skutkových podstat nejsou naplněny, je při vyslovení viny třeba náležitě upravit popis skutku tak, aby byla vyjádřena právní kvalifikace toho trestného činu, jehož znaky byly shledány naplněnými, není však možno o takovém skutku rozhodnout i druhým zprošťujícím výrokem ohledně trestného činu, jehož znaky nebyly shledány (ty se jen tzv. vypustí a v odůvodnění se taková úprava popisu skutku i právní kvalifikace vysvětlí – viz k tomu obdobně rozhodnutí č. 11/2010 Sb. rozh. tr.).

39. Z uvedených důvodů proto bylo namístě dovolateli v jeho návrhu zcela vyhovět, tedy částečně zrušit napadený rozsudek soudu druhého stupně, a to jde-li o zprošťující výrok. Samotné kasační rozhodnutí dovolacího soudu je přitom možno považovat za dostačující, neboť žádného dalšího rozhodnutí ve věci není třeba. Napadený rozsudek je přitom rušen jen zčásti, a sice ve zprošťujícím výroku pod bodem II., odsuzující výrok pod bodem I. zůstává tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu nedotčen. Protože byl rušen toliko zprošťující výrok a ponechán v platnosti výrok odsuzující, učinil Nejvyšší soud takovéto rozhodnutí z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného (toto rozhodnutí v žádném ohledu není činěno ve prospěch obviněného, jak to dovolatel současně navrhoval).

V. Závěrečné shrnutí

40. Nejvyšší soud ze všech shora rozvedených důvodů na základě dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného A. Š. podle § 265k odst. 1, 2 tr. řádu částečně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 6 To 456/2018, ve zprošťujícím výroku uvedeném pod bodem II., jímž byl obviněný A. Š. podle § 226 písm. b) tr. řádu zproštěn obžaloby pro skutek, v němž byl spatřován trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) tr. zákona. Podle § 265k odst. 2 tr. řádu zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Podjatost soudce
- Poškozený (exkluzivně pro předplatitele)
- Odejmutí věci soudci
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- Účinné vyšetřování (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávný úřední postup
- Adhezní řízení
- Poučení o přípustnosti dovolání v trestním řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Adhezní nárok
- Kontradiktornost vazebního řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Obnova trestního řízení (exkluzivně pro předplatitele)